

Føroyar og EF

Hvat er annars um støðu okkara til felagsmarknaðin at siga?

I 1971 samráðdust vit um limaskapstreytir, men tá vit vísu, at tær ikki blivu nog góðar, og tá vit heldu ikki kendu framtíðina, um Noreg gjørdist limur og um fiskirættindarskipanin ikki bleiv ørvísi, fingi vit inn í myndina umhugsingartíðina, sum slapp okkum undan at binda okkum.

I mars 1973 kundu vit siga við lögtingið, at treytirnar áttu at verða vrakðar, og at vit nú skuldu leggja orku í at byggja tær kreftir í EF, sum enn ikki hava dugað at sæð, hvønn veg útviklingurin noyðist at ganga, skulu lond og øki ikki verða við skerðan lut, skal fiskastovnurin varðveittast, og skulu teir á meginlandinum vera visir í, at stovnurin verður troystur, so hann gevur størst møgulega skurðin og harvið tryggjar teimum tilförsu av fiskavörum.

Hetta bleiv samtykt av tinginum, og er ein fylgjan hon, at vit nú igjøgnum Danmark troka á at binda gongdina ta leið, vit ynskja. Men nær og hvar er tað sagt av javnaðarflokkinum, at tann leið, vit ynskja, er at Føroyar verða leiddar inn í EEC?

Bert í andstöðubólsum av ymsum slag, sum hava fastsligið sum veruleika, at oddamenn javnaðarflokksins eru EEC leigu- og ørindasveinar, er slíkt framkomlið.

Veljarar okkara hava sýnt okkum álit, sum hevur gjørt tað møgulegt at arbeiða skilagott og miðvíst fyri at seta Føroyar best møgulega fyri í tí mynstri, sum hesi ár verður vovið av londum og økjum í Europa og um allan heim, eitt mynstr sum ikki er liðugt vovið enn, og har tað tí ikki er møgulegt heilt avgjørt at siga okkara kostir, tí teir eru ikki allir settir enn.

Leiðir javnaðarflokksins okkum so fram fyri djórið, sum onkur hevur tikið til?

Svarið er: Nei!

Fyri og ímóti

I dag og so langt fram vit siggja er einki úttil til føroyskan limaskap av EF, og hvi tað kann sigast so víst hevur m. a. hesar orðskir:

Fyrirminirinn felagsmarknaðurin hevur at bjóða eru i dag smár.

Tað verður framdur ein «egnsútviklingspolitikkur» einaferð í 1974 og skaptur ein EF-menningsgrunnur. Úr hesum kann stuðul fást til menningar av útjaðaraskjølum eitt nú til bygging av vegum, havnum og flogvøllum, til ný-

timansgerð av veiðuflosum og fiskavirkjum, til útbygging av idnaði og til almennar byggingar av ymsum slag.

Hvussu stórus líkur stuðul kann gerast, og hvussu politikkurin í heila tikið verður ríkin liggur á ongan hátt greitt, og slíkan stuðul er í vissan mun framanundan møgulegt at troyta úr Danmark. Teir veruligu fyrirminirnar av møgulegari luttøku í slíkum «egnsútviklingspolitikkur» standa tí í lýtuni heldur kámir.

Norðsjóarleiðirnar standa okkum enn opnar, og so leingi nýggja rættarskipan ikki er gjørd á havinum, er illa hugsandi at EF-lond burtur av kanna sær hetta øki, so heilt útiðstíri vera vit valla haðani við tað fyrsta.

Noreg, sum vildi givið okkum álvarsliga kapping á fiskavörumarknaðinum, gjørdist tað limur, verður ikki limur komandi 4 árin, hetta vita vit við vissu. Sitandi stjórn har ger onga roynd at taka upp aftur EF spurningin í valseiðinum, júst er byrjað.

Noreg hevur fingið skipan við EF viðvíkjandi sølu av fiski, og viðvíkjandi Íslandi resta bert samráðingarnar við Týskland aðrenn líkandi handilsskipan kemur í lag. Grønland kemur sum limur — hóast minnugt teirra við limaskapin — undir tolltætt viðvíkjandi fiskasølu í EF.

At vit tí í minsta lagi fáa eins góða skipan, hóast til-

kunnu væl ganga ár, aðrenn henda meirilutaloysn við einvism tiltøkum frá ymsum londum hevur fingið slíkar fótur undir seg, at hon kann virka sum galdandi rættur. Tá fyrstani er mynstrið um at vera liðugt vovið, og vit kunnu meta um, um tann støða, vit eru í, gevur okkum neyðugar fyrirminir á Norðsjóarleiðinum og aðrastaðni.

Hetta at útiðstíri okkum úr Norðsjónum er hættisligasta vápn, EF kann nýta, um so er at menn hava rætt í tí, at vit skulu trýstast uppá. Men hesin spurningurin hongur aftur saman við øllum spurninginum um rættindi hjá okkum til at veidda við aðrar stendur, og er hann partur av teirri skipan viðvíkjandi havrættarviðurskiptinum, vit mugu meðvirka til at fáa í lag.

Vit skuldu helst telva so, at vit ikki koma soleiðis fyri, at vit settir mæt mugu byggja okkum undir annara vilja.

Eru samráðingar tillaging?

Javnaðarflokkurin vil, sum stjóðan er, ikki mæla lögtinginum til, at nakað uppskot um limaskap í EF verður lagt til fólkaatkvøðu, tey fyrstu árin, og veit eg, at semja er um hetta innan limir samgonguflokkanna.

Men samstundis halda vit okkum hava skyldu til framvegis at arbeiða eftir

Tað má vera skilagott — og eitt føroyskt áhugamál — í sjálvum sær at royna at broyta fiskirættindapolitikkin hjá EF, so hann er so hóskeiligur sum gjørligt, og hetta heilt burtursæð frá spurninginum um møgulega føroyska luttøku í EF. tí eitt er úrslitið av havrættindastevnuni, annað hvussu EF vil praktisera teir möguleikar fyri útflyting har verða skaptir, og möguleikarnar fyri at útiðstíri okkum ella geva teim framhjárættindi. Danska EF-initiativið var frá okkara síðu ætlað sum virkan fyri eini loysn fevnandi øll útjaðaraski og onnur norðuratlantisk øki, sum hava serligan tørv, soleiðis at hesi umframt at eiga avgerðarrætt viðvíkjandi fiskiveiðini við eggar stendur, tað hava skyldu at geva sínámillumrættindi til fiskimenn frá líkandi økjum aðrastaðni.

Tað vil siga frá økjum og londum, sum vegna geografiska legu sína og tørvandi ráevni kunnu fáa víðurkenning sum verandi í serstöðu (uttan alternatíva).

Tað má vera skilagott allastaðni, har tað er møgulegt, at halda hetta tjak í gongd, soleiðis at vit sleppa undan, at hin meira einfalda loysnin við útflyting uttan sínámillumrættindi verður hin endaliga.

Fara allar hurðar í lás framtið okkara ein støðug gongd at bjóða aðrar um náðigávur í hvussu so er øll

1) Er trúttanin, at vit í talvi við aðrar lættliga lata okkum lumpa, so eru hetta als ikki tær royndir vit hava í dag, vit vilja fyriskipa sjálvir í treysti til, at ikki er neyðugt hjá okkum, at vit lata okkum lumpa.

2) Er trúttanin, at landsstjórn við politikki sínum ætlar at lumpa Føroyar inn í EF, so er hetta tala, sum lætt kann tægast sundur.

Var hetta ætlan okkara, høvdu vit sýnt, at vit undirmettu evni fólksins til sjálvstøðuga hugsan eins nógv og teir republikanarar, sum trúttu um tillaging.

Hvussu skuldi tað borið til at lumpa? Fólkaatkvøða skuldi jú verið um málið, og hvør vildi tikið ábyrgd av at givið rangar upplýsingar um so var, at ein til-mælti limaskap, í hvussu er ikki ábyrgdarpolitikkur, sum halda, at politikkur teirra eisini í framtíðini eigur nakað at bera fólk.

Hann, sum gekk inn fyri limaskapi — og sjálvt við munandi betri treytum — átti at gjørt tað fult og heilt, ætlaði hann sær framvegis at eiga álit tjóðarinnar. Tí vildi ikki borið til at spælt dupluspælið, andstöðin leggur okkum undir.

Tilmæli okkara í vár um at vraka treytirnar og metan okkara av, at víður-skiftini eru so, at limaskapur ikki er aktuallur, eru bert grundað á tey reint praktisk víðurskipti, sum umrødd eru, og eru soleiðis ikki merkt av teirri principiellu stóðutakan, hvør einstakur av okkum hevur til politikks EFS, hugtakið aftanfyrir skipanina av EF og til metingar-nar um, hvussu menn halda líkindin eru hjá hvørjum sær at virka innan fyri EF fyri júst teim samfelagsáskoðanum, ein heldur eru tær, sum sigra skulu.

Samandráttur

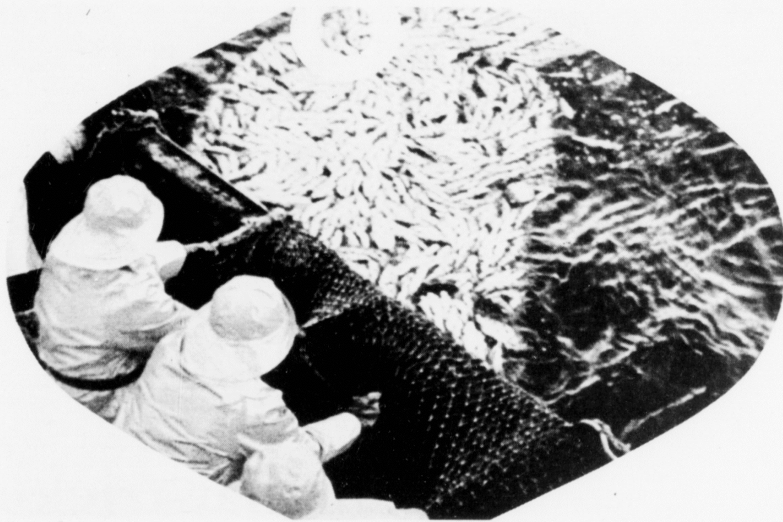
Samantikið er tað metan min, fyri tað fyrsta, at vit skulu miða ímóti eini handilsskipan mótvægis EF, sum minst gevur okkara útflytingi og fiskaidnaði eins góðar treytir, sum grannalondini hava. Fyri tað næsta, at tað eru heilt avgerandi tættir (faktorar) í okkara grundarlagi fyri at sleppa at veidda aðrastaðni enn á landgrunninum (íkkí minst hvat sildini í Norðsjónum viðvíkur), sum eru avgerandi bundnir til ikki bert úrslitið av ST-havrættarstevnuni, men eisini til hvørji stig EF vil taka viðvíkjandi fiskirættindum innan fyri EF. Fyri tað triðja vil tað vera ein tðandi tættur í okkara stóðutakan, um EF ger nakra samtykt um at seta í verk serskipanir fyri útjaðaraski í Atlantshavi, soleiðis sum skotið upp frá føroyskari/danskari síðu.

Hesi fyri okkara framtíð grundleggjandi víðurskipti siga frá einum politikki, sum alla tíðina miðar ímóti at geva best møgulegu samráðingarskipan, eisini tá nýkur ár eru liðin.

Tað vil siga einum politikki, sum ikki mælir til limaskap, men heldur ikki læsir dyr.

1 Havn, 21.11.-1973.

Atli P. Dam.



boð EFs er vrakað frá føroyskari síðu, stendur tí heilt greitt, og valla verður samtakið fært fyri at økja fiskiveiðu sína so mikli, at fiskavörur ikki nøkur ár enn koma at tróta hjá teim.

Hesi ár har stovnarir skulu byggjast upp aftur, og har avmarkingar fara fram í fjarfiskiskapinum, verður tí hann, sum hevur eitt sindur av fiski at selja, at fáa munandi fyri hann.

Fremsta og álvarsligasta grunurin til, at eingin í dag kann mæla til, at viðskifti okkara við EF skal vera limaskapur er tó, at havrættarstevnan ikki er hildin enn. Avkláran av úrslitinum av henni spyrst valla fyrr enn einaferð í 1976, og verður úrslitið ikki meiriluti uppá ¾ fyri einhøvurjari loysn, men bert vanligur meiriluti,

tingsamtyktini frá í vár, sum áleggur landstýrinum at gera sitt til, at fiskirættindareglur EFs verða broyttar, so tær betur samsvara okkara tørv, og at arbeiða fyri serligari skipan fyri føroyskum útflytingi til EF.

Nú kann ein siga, at hesi støðu tekur onkur andstöðuflokkur undir við, men hetta er ikki heilt beint, tí aðalmunur er á tilmælinum um framferðarháttin. Meðan teir hava viljað flutt fiskimarkið út einvíst og síðan biðið um handilssáttmála, t.v.s. at ein í forðond segði nei og síðan setti seg í bás, hava vit hildið tað verið taktískt skilagott heldur at hava samrøðurnar í gongd um at broyta politikks EFs, uttan at vit settu hurðar í lás fyri alla framtíð, tí sum aður nevnt, vit kenna ikki hesa.

tey ár neyðug eru, til vit — um tað er møgulegt — duga at troyta egna sjógv okkara, soleiðis at hann fæðir 60—80.000 salir.

Samráðingar hava sostatt ikki einans til endamáls at umskipa verandi víðurskipti, men eisini — uttan mun til úrslit — at royna at skapa eina fatan fyri støðu Føroya, sum kann verða okkum til gagns seinni.

Tað er sjálvsagt torført at fáa EF til at taka støðu til havrættarviðurskipti í Norðuratlantshavi, soleiðis at hon hóskar økjum og londum, sum als ikki hava limaskap, men vit hava so roynt tað við sokallaða EF-initiativum danska.

Lumping ørindasveina

Um lumping, tillaging, duplertspæl og lokkan vil eg bert siga: